

γεωμετρικῆς συμμετρίας τῶν ἀσυνεχῶν μέσων, ἀφ' ἧς ὁρμώμενοι θὰ εἰσδύσουν εὐκολώτερον εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ἐν τῇ βιβλιογραφίᾳ ἀναφερομένων εἰδικῶν συγγραμμάτων ἢ εἰς ἀτομικὰς περαιτέρω ἐρεῦνας.

»Ὁ συγγραφεὺς εἶναι ἄξιος ἐπαίνου διότι παρὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματός του ἔσχε τὴν ὑπομονὴν νὰ συντάξῃ τὸ παρὸν σύγγραμμα πλουτίσας διὰ πρωτοτύπου ἔργου τὴν πενιχρὰν εἰς τὸν κλάδον ἑλληνικὴν βιβλιογραφίαν».

Ὁ κ. Ἰωάννης Καλιτσουνάκις παρουσιάζει τὸ βιβλίον τοῦ ὑφηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Χρίστου Καπνουκάγια «Τὰ πρότυπα τῶν Τρωάδων τοῦ L. Annaei Senecae» τοῦ ὁποίου τὸ περιεχόμενον ἀναλύει δι' ὀλίγων.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΪΟΝ.—Περὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου, ὑπὸ Κ. Μ. Ράλλη*.

Τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου :

I.—Δηλοῦται καὶ διὰ τῶν ὄρων : ἀρχιπρεσβυτέρου¹, ἢ πρωτοπαπᾶ², ἢ πρώτου τῶν πρεσβυτέρων³, ἢ ἡγουμένου τῶν πρεσβυτέρων⁴.

II.—Καταλέγεται ἐν τῷ εὐωνύμῳ χορῷ τῇ τάξει πρῶτον ὑπὸ τῆς ἐρμηνείας ὀφφικίων Μ. ἐκκλησίας⁵, ὑπὸ τοῦ Μ. Εὐχολογίου καὶ ὑπὸ τοῦ πρώτου καταλόγου

* Ἐξηγήσεις συντεταγμένων λέξεων :

A. I. Σ. = Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς σταχυολογίας, ἐκδ. Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως.

A. D. = Acta et Diplomata, ed. Miklosich et Müller.

A. P. = Acta Patriarchatus, Constantinopolitani, ed. Miklosich et Müller.

B. Z. = Byzantinische Zeitschrift.

E. A. = Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, Κωνσταντινουπόλεως.

E. Φ. = Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος, Ἀλεξανδρείας.

N. E. = Νέος Ἑλληνομνήμων.

Π. Ε. = Πατριαρχικὰ ἔγγραφα, ἐκδ. ὑπὸ Κ. Δελικάνη.

Συντ. = Σύνταγμα Ἱερῶν κανόνων, Γ. Α. Ράλλη καὶ Μ. Ποτλῆ.

¹ Ὅρα Καν. 57 Νικαίας ἀραβ. παρὰ Harduin, I, σ. 472, Σωζομένου, Ἐκκλησ. Ἱστορ., 7, 12, Ἱερωνύμου ἐπιστ. 125, ad. Rusticum, κεφ. 15.

² Ὅρα Κωδίνου Κουροπαλάτου ἐν Συντ., 5, σ. 533, ἐρμηνείαν ὀφφικίων Μ. Ἐκκλησίας, αὐτ. σ. 536, σημ.

³ Ὅρα Νεαρὰν Ἰουστιν. ρηγ', κεφ. γ', Βασιλικὰ Γ', α, ι, σ. 175 τοῦ κώδικος τῆς μητροπόλεως Σεργῶν παρὰ Π. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, Αἱ Σέριαι κλπ., ἐν Β. Ζ., 3, σ. 282.

⁴ Ὅρα Εὐχολόγ. ἐκδ. Γοάρου σ. 244, Εὐχόλ. ἐκδ. Ἐνετίας 1862 σ. 163.

⁵ Συντ. 5, σ. 534, σημ.

όφφικίων, ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ δευτέρου ἐν Εὐχολογίῳ, ἐκδ. Γοάρου, ὑπὸ Κωδίνου τοῦ Κουροπαλάτου ὁφφικίων Μ. ἐκκλησι.¹, ἐν τῇ ἕκτῃ πεντάδι τῇ τάξει τρίτον καὶ δὴ, μετὰ τὸν δεύτερον ὀστιάριον καὶ πρὸ τοῦ δευτερεύοντος τῶν ἱερέων, ὑπὸ δὲ τῆς τάξεως ὁφφικίων Μ. ἐκκλησι.² μετὰ τὸν δευτερεύοντα τῶν διακόνων καὶ πρὸ τοῦ ἐξάρχου, ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀρχιεῖῳ ἐκκλησι. Ἱστορίας, ἐκδ. Γεδεών, καταλόγου ὁφφικίων³, ἐν τῇ ἐβδόμῃ πεντάδι τῇ τάξει πρῶτον πρὸ τοῦ δευτερεύοντος.

III. — Ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ρώμης ἤδη κατὰ τὸν ε' αἰῶνα⁴, ὡσαύτως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως⁵, ἐν τῇ τῆς Σμύρνης⁶, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Χίου⁷, ἐν τῇ

¹ Συντ., 5, σ. 533.

² Συντ., 5, σ. 539.

³ 1, σ. 105.

⁴ Ὅστις ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης Συμμάχου συνόδῳ, ἔτους 499, πρὸ πάντων τῶν ἄλλων πρεσβυτέρων ἀπαντᾷ ἢ γραφῇ τοῦ ἀρχιεπισβυτέρου Καικιλίου Λαυρεντίου. Ὁ *liber pontificalis* ποιεῖται μνεῖαν, ἐν μὲν τῷ βίῳ τοῦ μέχρι τοῦ ἔτους 687 πάπα Κόνωνος, τοῦ ἀρχιεπισβυτέρου Πέτρου, ἐν δὲ τῷ βίῳ τοῦ μέχρι τοῦ ἔτους 701 πάπα Σεργίου τοῦ Α', τοῦ ἀρχιεπισβυτέρου Θεοδώρου. Πρὸ τῆς ἑαυτῶν παποσύνης ὑπῆρξαν ἀρχιεπισβυτέροι οἱ κατὰ τὸν θ' αἰῶνα πάπαι Εὐγένιος ὁ Β' καὶ Σέργιος ὁ Β'. Μνεῖαν ἀρχιεπισβυτέρου ποιοῦνται, καὶ ὁ κατὰ τὸν ζ' αἰῶνα γραφεὶς *liber diurnus*. Ἀπὸ τοῦ ιβ' αἰῶνος ἀντὶ τοῦ ὄρου ἀρχιεπισβυτέρου γίνεται χρῆσις τοῦ ὄρου πρώτου τῶν καρδιναλίων πρεσβυτέρων *prior cardinalium presbyterorum*.

⁵ Ὅστις πρωτοπρεσβύτερος ἦν ὁ τοῦ Χρυσοστόμου διάδοχος Ἀρσάκιος. Πρωτοπρεσβυτέρων γίνεται μνεῖαν ἐν τῇ συνόδῳ πρὸς τὴν δρῦν ἔτ. 403, Hardouin, 1, σ. 1041.

⁶ Πρωτοπρεσβύτεροι ἀπαντῶσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Σμύρνης λ. χ., ἐν τῷ ἀπὸ Μαρτίου 1242 ἐκδοτηρίῳ γράμματι, ἐν τῷ ἀπὸ Δεκεμβρίου 1247, ἐν τῷ ἀπὸ Ἀπριλίου 1262 ἐκκλησιαστικῷ σημειώματι, ἐν τῷ ἀπὸ Αὐγούστου 1266 πρατηρίῳ γράμματι ὕπερ ὑπέγραψε καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς τῆς ἐνορίας Λεύκης (Α. Δ. 4, σ. 160), ἐν τῷ ἀπὸ Ἰουλίου 1274 ἐκδοτηρίῳ τῆς μοναχῆς Μάρθας τῆς Θρακῆς ὕπερ συνυπέγραψε καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς Μιχαὴλ Βαρυπάτης (Α. Δ., 14, σ. 109), ἐν τῷ ἀπὸ Ἰουλίου ἀχρονολόγητον ἔγγραφον περιορισμῷ ὕπερ ὑπέγραψε καὶ ὁ νομικὸς καὶ πρωτοπαπᾶς Μιχαὴλ Μοσχηνός (αὐτ. 144), τὸ ἀπὸ Μαρτίου 1275 πρατήριον τοῦ μοναχοῦ Νεοφύτου ὑπέγραψε καὶ ὁ νομικὸς καὶ πρωτοπρεσβύτερος τοῦ χωρίου Μουρμούντων Γεώργιος Κορωνίτης (αὐτ. σ. 172), τὸ ἀχρονολόγητον κρίσιμον γράμμα ὑπέγραψε καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς χώρας Κουκούλης Γουδέλης ὁ Κατακαλὸν (αὐτ. σ. 166), τὰ πρατήρια ἀπὸ Ἰουνίου 1276 Νικολάου τοῦ Κρητικῷ κλπ., καὶ ἀπὸ Ἀπριλίου 1276 ὑπέγραψε καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς τῆς χώρας Μουρμούντων Γεώργιος Καρωνίτης (αὐτ. σ. 174 καὶ 175), τὴν ἀχρονολόγητον ὁμολογίαν Ἄννης τοῦ Μιχαὴλ κλπ. ὑπέγραψεν ὁ πρωτοπαπᾶς Κουκούλου καὶ Λεύκης Θεόδωρος Μοσχηνός (αὐτ. σ. 246), τὸ ἀπὸ Μαρτίου ἀχρονολόγητον ἔγγραφον (αὐτ. σ. 259), τὸ ἀπὸ Ἰανουαρίου 1283 πρατήριον Μιχαὴλ τοῦ Κεραμωνίτου κλπ. ὑπέγραψε καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς χώρας Γενικοῦ Κωνσταντίνος ὁ Μακρὸς (αὐτ. σ. 270).

⁷ Ἐν αὐτῇ ἀπαντᾷ ἐν τοῖς γράμμασιν ἀπὸ 17 Αὐγούστου 1623 «ὁ πρωτοπαπᾶς Βολισοῦ, Ἰωάννης Καναβοῦτζης» (Νεαμονήσια, σ. 243), ἐν τῷ ἀπὸ 12 Νοεμβρίου 1643 (ἢ 1653) ὁ πρωτοπαπᾶς Βερβεράτου Νικόλαος Γερμανός (αὐτ. 256-257), ἐν τῷ ἀπὸ 1666 «ὀνοτάριος παπᾶ Γεώργιος καὶ πρωτοπαπᾶς» (αὐτ. σ. 256), ἐν τῷ ἀπὸ 27 Ἰουλίου 1709 «ὁ πρωτοπαπᾶς τῶν Καρδαμύλων παπᾶ Μοναῖος» (αὐτ. σ. 149), ἐν τῷ ἀπὸ 27 Ἰουλίου 1711 «ὁ πρωτοπαπᾶς Καρδαμύλης Μιχαὴλ Χαρτουλάρης» (αὐτ. σ. 149), ἐν τῷ ἀπὸ 28 Ἰουλίου 1741 ὁ «πρώην πρωτοπαπᾶς παπᾶ Σαμωνᾶς» (αὐτ. σ. 147).

μητροπόλει Μυτιλήνης¹, ἐν τῇ μητροπόλει Ἀλκάνιας², ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Λέρου³, ἐν Πάτμῳ⁴, ἐν τῇ μητροπόλει Μιλῆτου⁵, ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Κῶ⁶, ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Χαλδείας⁷, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Μυριοφύτου⁸, ἐν τῇ μητροπόλει Χριστουπόλεως⁹, ἐν τῇ μητροπόλει Δράμας¹⁰, ἐν τῇ μητροπόλει Σερρών¹¹, ἐν τῇ μητροπόλει Λαρίσης ἢ Τρίκκης¹², ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Ἰερού¹³, ἐν Κρήτῃ¹⁴, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀνδρου¹⁵, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Σίφνου¹⁶, ἐν τῇ

¹ Ἐν αὐτῇ ἐν τῇ ἀπὸ 19 Σεπτεμβρίου 1324 συνοδικῇ ἀποφάσει τοῦ Π. Ἡσαίου μνεῖα γίνεταί τοῦ πρωτοπαπᾶ Λαζάρου, Α. Ρ., 1, σ. 114.

² Ἐν αὐτῇ ἐν τῇ ἀπὸ Ἰουλίου 1356 συνοδικῇ ἀποφάσει τοῦ Π. Καλλίστου τοῦ Α' μνεῖα γίνεταί τοῦ πρωτοπαπᾶ Μιχαῆλ τοῦ Ταναίτου, αὐτ. σ. 356.

³ Ἐν αὐτῇ συνυπέγραψεν ὡς μάρτυς τὸ ἀπὸ Ἀπριλίου 1089 πρακτικὸν ὁ πρωτοπρεσβύτερος ταύτης, Α. Δ., 1, σ. 43.

⁴ Ἐν αὐτῇ οἱ πρωτοπρεσβύτεροι τῆς μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Λέων καὶ Κωνσταντῖνος συνυπέγραψαν τὴν ἀπὸ 23 Σεπτεμβρίου 1157 διαθήκην τοῦ μοναχοῦ Θεοκτίστου (Α. Δ., 3, σ. 108 καὶ 110), ὁ πρωτοπαπᾶς καὶ οἰκονόμος τῆς ἀγίας Εἰρήνης τοῦ Περάματος Νικόλαος συνυπέγραψε τὸ ἀπὸ Μαρτίου 1094 ἔγγραφο ἀποτάξεως τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, Α. Δ., 3, σ. 93.

⁵ Κατὰ τὴν μητροπόλιν Μιλῆτου ἐν τῷ ἀχρονολογήτῳ γράμματι τοῦ μητροπολίτου ταύτης Μανουὴλ γίνεταί μνεῖα τοῦ πρωτοπαπᾶ Μιχαῆλ τοῦ Νίκη (Α. Δ., 3, σ. 153 καὶ 155), ὁ πρωτοπαπᾶς Κηρσιανὸς ὁ Εὐγένιος συνυπέγραψεν ὡς μάρτυς τὰ πρατήρια ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1212 Βασιλείου τοῦ Κόμανη κλπ. (αὐτ. 157), ἀπὸ Φεβρουαρίου 1213 Λέοντος τοῦ Μανδάλη κλπ. (αὐτ. 160), καὶ Εἰρήνης τῆς Ἐλπίδενας κλπ. (αὐτ. 162), ἀπὸ Μαρτίου 1213 Μιχαῆλ τοῦ Κουνέρη κλπ. (αὐτ. 163) καὶ Μανουὴλ τοῦ Κάστρου κλπ. (αὐτ. 165), ὁ πρωτοπαπᾶς Κωνσταντῖνος Γαβρᾶς συνυπέγραψε τὸ ἀπὸ Φεβρουαρίου 1250.

⁶ Ἐν αὐτῇ συνυπέγραψεν ὡς μάρτυς τὸ ἀχρονολογήτῳ σημειωμένῳ ροῦμα ὁ πρωτοπαπᾶς Ἰωάννης Φωτηνὸς (αὐτ. σ. 185).

⁷ Ἐν αὐτῇ ἀπαντᾷ πρὸς ταῖς ἄλλαις ὑπογραφαῖς μαρτύρων καὶ ἡ τοῦ πρωτοπαπᾶ Βενιαμὴν ἐν τῇ ἀπὸ 1744 συνοδικῇ ἀποφάσει τοῦ ἀρχιεπισκόπου Χαλδείας Ἰγνατίου (Α. Ι. Σ., 3, σ. 57), ὡς καὶ ἐν τῷ ἀπὸ 25 Δεκεμβρίου 1749 γράμματι τοῦ προσκυνητοῦ Ἀθανασίου τοῦ ἀπὸ Ζαβεριωτῶν (αὐτ. σ. 55).

⁸ Ἐν αὐτῇ ἐν τῇ ἀπὸ Δεκεμβρίου 1357 ἐγκυκλίῳ γραφῇ τοῦ Π. Καλλίστου τοῦ Α' ἀπαντᾷ καὶ ἡ ὑπογραφὴ τοῦ πρωτοπαπᾶ Ἰωάννου τοῦ Χωρινοῦ (Α. Ρ., 1, σ. 374).

⁹ Ἐν αὐτῇ συνυπέγραψε τὸ ἀπὸ Αὐγούστου 1374 γράμμα Ἰωάννου τοῦ Μ. πριμικηρίου καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς Γεώργιος ὁ Ἄγγελος (Actes du Pantoerator, σ. 10), ἐν τῷ ἀπὸ Μαΐου 1387 γράμματι τοῦ λογοθέτου Σερρών γίνεταί μνεῖα τοῦ πρωτοπαπᾶ Χριστουπόλεως Δημητρίου (Actes d'Esphigmé-nou, σ. 12).

¹⁰ Ἐν αὐτῇ ὁ πρωτοπαπᾶς Δαμασκηνὸς συνυπέγραψε τὸ ἀπὸ Μαρτίου 1359 παραδοτικὸν ροῦμα (Ὅρα ἐν Γρηγορίῳ Παλαμᾷ, 1, 1917, σ. 331).

¹¹ Ἐν αὐτῇ ἀπαντᾷ τὸ ἄξιωμα τοῦ πρωτοπαπᾶ ἐν τῷ κώδικι τῆς μητροπόλεως ταύτης, σ. 175 (Π. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, *Αἱ Σύρραι* κλπ. ἐν Β. Ζ., 3, σ. 282).

¹² Ἐν αὐτῇ πρωτοπαπᾶς μνημονεύεται τῷ 1687 ὁ Κωνσταντῖνος (ἄρα ΣΠ. ΛΑΜΠΡΟΥ, *Ἐνθουμήσεων, ἥτις χρονικῶν σημειωμάτων* συλλογὴν πρώτην ἐν Ν. Ε., 7, 1911, σ. 202, ἀριθ. 318).

¹³ Ἐν αὐτῇ ὁ πρωτοπαπᾶς Λέων Συρόπουλος συνυπέγραψεν ὡς μάρτυς τὸ ἀπὸ Ἰουλίου 1207 πρατήριον Βασιλείου τοῦ Μαγκαπᾶ (Α. Δ., 6, σ. 152) καὶ τὰ δωρητήρια ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1214 Νοτάρη κλπ. (αὐτ. σ. 167) καὶ Νικηφόρου τοῦ Λιμνιώτη πρὸς τὴν μονὴν τῆς Θεοτόκου τῆς Χιονισμένης (αὐτ.

μητροπόλει Ναυπλίου¹, ἐν τῇ μητροπόλει Λακεδαιμονίας², ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Κορώνης³, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Σεριφου⁴, ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Κεφαλληνίας-Ζακύνθου⁵, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Κερκύρας⁶, ἐν τῇ μητροπόλει Ρωσσοβλαχίας⁷, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀλεξανδρείας⁸, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ

σ. 170) ὡς καὶ τὸ ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1214 *πρατήριον* Ἰωάννου τοῦ Ἀμπουκα πρὸς τὴν αὐτὴν μονὴν (αὐτ. σ. 173).

¹⁴ Ἐν αὐτῇ πρωτοπρεσβύτερος ἦν ὁ Θεόδωρος, πατὴρ τοῦ τῷ 1688 ἀιρεθέντος Ἀλεξανδρείας Γερασίμου Β' τοῦ Παλλὰδᾶ (ἔρα ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, Ἀλεξανδρινὰ σημειώματα ἐν Ε. Φ., 1, 1911, σ. 246).

¹⁵ Ἐν αὐτῇ ἐν τῷ ἀπὸ 3 Σεπτεμβρίου 1686 γράμματι τοῦ ἐν Τήνῳ Βενετοῦ ρειτιόφρου Γεωργίου Μπαρμπαρίγου (Ν. Ε., 6, 1909, σ. 243) καὶ ἐν τῷ ἀπὸ 23 Νοεμβρίου 1687 γράμματι τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου Ἀγαπίου πρὸς τὸν μνημονευθέντα ρεττοῦραν μνεία γίγνεται τοῦ πρωτοπαπᾶ Ἰωάννου (αὐτ. σ. 244). Τὴν ἀπὸ 29 Αὐγούστου 1770 πράξιν τὴν ἀφορῶσαν εἰς τὴν *ἔριδα* δύο ἀδελφῶν ἱερέων συνυπέγραψε καὶ Νικόλαος ὁ πρωτοπαπᾶς τοῦ Ἄνω Κάστρου (ΒΕΗ, Κώδιξ Σύρου καὶ Ἄνδρου, σ. 24, ἀριθ. 27), ἐν τῇ ἀπὸ 13 Νοεμβρίου 1787 πράξει τοῦ Ἄνδρου Διονυσίου γίγνεται μνεία τοῦ πρωτοπαπᾶ Ἀντωνίου (αὐτ. σ. 18, ἀριθ. 18).

¹⁶ Ἐν αὐτῇ μνεία τοῦ πρωτοπαπᾶ γίγνεται ἐν τῇ ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1673 διαθήκῃ τοῦ Σίφνου Ἀθανασίου (ἔρα ΖΕΡΛΕΝΤΟΥ, Ἐκκλησ. νησ., σ. 138 καὶ 140).

¹ Ἐν αὐτῇ κατὰ τὸν ἐς' αἰῶνα πρωτοπαπᾶς ἦν ὁ Ἰωάννης Γαβαλάς (ἔρα τὴν πρὸς τὸν Π. Διονύσιον τὸν Β' (1546-1555) ἐπιστολὴν τοῦ μητροπολίτου Καισαρείας Μητροφάνους ἐν *Βυζαντιδι*, 2, 1911-12, σ. 415-16).

² Ἐν αὐτῇ ἀπαντῶμεν ἐν ἀχρονολογήτοις σημειώμασι τοῦ ἰδ' αἰῶνος πρωτοπαπᾶν καὶ ἐκδικον τὸν Δημήτριον Πανάρτεον Μαλωταρᾶν τὸν μετέπειτα ἐπίσκοπον Μεθώνης (ἔρα ΛΟΥΚΑΚΗ, *Μεσοσημακὰ καὶ ἰδίμ περὶ φραῶν καὶ Καλαμίας*, τευχ. Γ', ἐν Ἀθήναις, 1911, σ. 274, ἀριθ. 17 καὶ Ν. ΒΕΗ, *Τὸ περὶ κτίσεως τῆς Μονεμβασίας χρονικὸν κλπ.*, ἐν *Βυζαντιδι*, 1, σ. 88).

³ Ἐν αὐτῇ συνυπέγραψαν τὸ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου Κορώνης Βησσαρίωνος γράμμα καὶ οἱ τρεῖς πρωτοπαπάδες Κύριλλος Ἐξαρχόπουλος, Ἰσίδωρος Ἐπιμήρης καὶ Ἀναστάσιος Κατεχοῦθος (ἔρα ἐν *Γρηγορίῳ Παλαμᾷ*, 3, 1919, σ. 405).

⁴ Ἐν αὐτῇ πρωτοπαπάδες ὑπῆρξαν λ. χ. τῷ 1754 ὁ Βεργας, τῷ 1783 ὁ Οἰκονόμος Λιμβαῖος (ἔρα ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ, Σεριφος, σ. 109), τῷ 1827 ὁ Βέργας παπᾶ Ἀντώνης (αὐτ. σ. 110).

⁵ Ἐν αὐτῇ τὴν ἀπὸ 12 Δεκεμβρίου 1675 *διαθήκην* τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κεφαλληνίας-Ζακύνθου Παχωμίου τοῦ Μακροῦ — ὑπὸ Α. ΖΩΗ, δημοσιευθεῖσαν ἐν Ε. Φ., 8, 1911, σ. 58-59 — συνυπέγραψεν ὡς μάρτυς καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς Ζακύνθου Εὐστάθιος Κοτρονᾶς. Περὶ τῆς, μεσοῦντος τοῦ ἐς' αἰῶνος, ἔριδος τοῦ πρωτοπαπᾶ Ζακύνθου πρὸς τὸν Ζακύνθιον ἐπίσκοπον Ρέοντος Ἰωαννίκιον τὸν Μαρκόπουλον, ἔρα ΖΩΗ, Ἐπτανήσιοι ἱεράρχαι, ἐν Ε. Φ., 12, 1913, σ. 263).

⁶ Ἐν αὐτῇ τὸ ἀπὸ 13 Ἀπριλίου 1725 γράμμα συνυπέγραψε καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς Σπυρίδων Βούλγαρης. Τὸ γράμμα τοῦτο ἐδημοσίευσεν ὁ ΣΠ. ΛΑΜΠΡΟΣ ἐν Ν. Ε., 7, 1910, σ. 466-467).

⁷ Ἐν αὐτῇ τῷ πρωτοπαπᾶ Πέτρῳ ἀνετέθη ἡ ἐξαρχικὴ διοίκησις τῆς μητροπόλεως ταύτης: ἔρα τὸ ἀπὸ Μαΐου 1395 ἔνταλμα τοῦ Π. Ἀντωνίου τοῦ Δ', ἐν Α. Ρ., 2, σ. 241, καὶ Π. Ε., 3, σ. 664-665.

⁸ Ἐν αὐτῇ πρωτοπρεσβύτερος ἐπὶ Π. Θεοφίλου (385-412) Πέτρος τις (ἔρα Σωκράτους, Ἐκκλησ. Ἱστορ., 6, 9).

σία Ἀντιοχείας¹, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἱεροσολύμων², ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου³, ἐν τῇ ἐν Ρωσίᾳ ἐπισκοπῇ Κολομνίας⁴.

IV.—Δίδοται διὰ χειροθεσίας ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ἢ τοῦ πατριάρχου⁵. Ἄλλ' ἐν τισὶν ἐκκλησίαις οἱ πρωτοπρεσβύτεροι ἤροῦντο ὑπὸ ἐκλογικῆς τιнос συνελεύσεως⁶.

V.—Παρέχει ὠρισμένα δικαιώματα. Οὕτω τῷ πρωτοπρεσβυτέρῳ προσήκει:

1. Ὡς πρὸς τὸ τελετουργικόν, Α' τὸ ἔχειν τὰ πρωτεῖα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ (πρῶτος

¹ Ἐν αὐτῇ τὸ ἀπὸ 1599 συνοδικὸν γράμμα τῶν πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων Σωφρονίου καὶ Ἀντιοχείας Ἰωακείμ — Α. Ι. Σ., 2, σ. 270-272 καὶ v. DOBSCHÜTZ, Eine Sammelhandschrift des 16. Jahrhunderts ἐν Β. Ζ., 15, 1906, σ. 247-251 — συνυπέγραψε καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς Ἰωάσαφ.

² Ἐν αὐτῇ ἀπαντῶμεν πρωτοπαπᾶν λ. χ. ἐν τῇ συνόδῳ ἔτ. 1672 (Hard., 11, σ. 270).

³ Ὅρα τὸν κατάλογον τῶν ἀξιωματίων τῆς ἐκκλησίας ταύτης παρὰ Δουκακίου ἐν λέξει *μηναία*.

⁴ Συντ., 5, σ. 525. Ἐν αὐτῇ μνεῖα γίνεταί τοῦ πρωτοπαπᾶ Ἰσαίου ἐν τῷ ἀπὸ 1654 συνοδικῷ γράμματι τοῦ Π. Παΐσιου τοῦ Α' πρὸς τὸν Π. Μοσχοβίας *μεγάλης τε καὶ μικρᾶς Ρωσίας* Νίκωνα (Π. Ε., 3, σ. 58). Τῆς συνόδ. Μόσχας ἔτους 1654 μετέσχον τρεῖσκαίδεκα πρωτοπρεσβύτεροι (αὐτ. σ. 72).

⁵ Οὕτω λ. χ. ἐν ἔτει 1908 ἐχειροθέτησεν ὁ Π. Ἰωακείμ ὁ Γ' πρωτοπρεσβύτερον τῆς Μ. ἐκκλησίας τὸν προϊστάμενον τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου Πατηρᾶ Ἀντώνιον Κοτζαμανάκη· ὅρα ἐν Ε. Α. ἔτους 1908 σ. 376.

⁶ Οὕτω ἐν Κερκύρᾳ, ἐν ᾗ Μ. Πρωτοπαπᾶς ἤρεῖτο: 1) ὑπὸ τριάκοντα εὐγενῶν μελῶν τοῦ γενικοῦ συμβουλίου καὶ τῶν *ταγματικῶν* ἤτοι τῶν μελῶν τοῦ ἱεροῦ τάγματος τοῦ ἰδρυθέντος ἅμα τῇ καταργήσει τῆς ὀρθοδόξου ἀρχιεπισκοπῆς καὶ ὅπερ ἀπετελεῖτο ἐκ δύο καὶ τριάκοντα ὀρθοδόξων ἱερέων· βραδύτερον ἐξ ἑξ καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1553 ἐξ εἴκοσι μελῶν, 2) εἴτε ἐκ τῆς τάξεως τῶν λαϊκῶν, εἴτε ὅπερ καὶ τὸ συνηθέστερον ἐκ τῶν ἐν τῇ πόλει πλειοψηφούντων *εὐγενῶν*. Οὕτω ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν κομήτων Βουλγάρων Μ. πρωτοπαπάδες ἠρέθησαν οὐχὶ ἐλάττονας τῶν ἑξ, 3) διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας πρὸ ἧς ὤμνου, οἱ οἷς προσῆκε τὸ πρὸς τὸ αἰρεῖσθαι δικαίωμα, πρὸ τοῦ δικαστοῦ, ὅτι θὰ ἐψήφιζον τὸν ἰκανώτερον, 4) ἡ ἐκλογὴ ἐκυροῦτο ὑπὸ τε τοῦ *βαίλου* καὶ τοῦ *προνοητοῦ* τῆς νήσου, 5) ὁ Μ. πρωτοπαπᾶς οὗ εἶχε λήξει ἡ πενταετής θητεία ἐπετρέπετο νὰ αἰρεθῇ καὶ αὐθις, ὅπερ ἀπέβη καὶ τὸ συνηθέστερον, διόπερ πάντες σχεδὸν οἱ Μ. πρωτοπαπάδες ἔσχον κατὰ πάντα τὸν βίον τὴν ἀρχήν. Τὰ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν πρωτοπαπάδων ἀφορῶντα ἐξ ἐκλογέων εἴκοσιν ἱερέων καὶ τριάκοντα εὐγενῶν, ἐρρυθμίσθησαν ὑπὸ τῆς ἐν Βενετίᾳ γερουσίας καὶ τῶν γεν. *προνοητῶν* τῆς νήσου κατὰ τὰ ἔτη 1464, 1535, 1555, 1749, 1753 καὶ 1786· διὰ τὰς κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Μ. πρωτοπαπᾶ μάλιστα δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1535, ἑριδᾶς κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ἐκλογέων, ἡ βενετικὴ ἀρχή, ὥρισεν ἀκριβέστερον τὰ τῆς ἐκλογῆς, ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς διαικήσεως. Ἡ ἐκλογὴ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1693 ἐγίνετο ἡ ἐγκαθίδρυσις τοῦ αἰρεθέντος πρὸς ὃν, ἐντολῇ τοῦ γεν. προνοητοῦ, ἀπῆρχοντο ὁ *κῆνωρ* μετὰ δύο *εὐγενῶν Κερκυραίων*, πρὸς τὸ γνωρίσαι αὐτῶν τὴν ἐκλογὴν. Ἐν τῇ Μ. αἰθούσῃ τοῦ συμβουλίου ὁ γεν. προνοητής, καὶ τοῦ λαοῦ παρισταμένου, ἐνέδου τὸν αἰρεθέντα ἐρυθρὸν μανδύαν, καὶ ἐνεχειρίζεν αὐτῶν τὴν ποιμαντορικὴν ράβδον, συνήθως ἀργυρᾶν ἢ ἀπολήγουσαν μόνον εἰς ἀργυρᾶν σφαῖραν, ἐφ' ἧς ὁ σταυρός, καὶ πῖλον πλατύγυρον· μέχρι τῆς τοῦ νέου Μ. πρωτοπαπᾶ ἐκλογῆς ἡ τῆς ἐκκλησίας διοικήσις προσῆκε τῷ πρώτῳ τῆς ἱερᾶς πεντάδος Μ. σακελλαρίου, ὅστις ἔστιν ὅτε καὶ ἤρεῖτο Μ. πρωτοπαπᾶς (ὄρα Π. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, Ἱστορίαν ἐκκλησίας Κερκύρας, σ. 63-64).

του βήματος) μετὰ τὸν ἀρχιερέα ἢ τὰ δευτερεῖα αὐτοῦ¹ ἢ ἄρχειν τῶν πρωτείων τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐπέχειν ἐν αὐτῇ τὸν τόπον τοῦ ἀρχιερέως².

Β' τὸ ἡγεῖσθαι κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴν λειτουργίαν τῶν ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων³.

Γ' τὸ κατὰ τὴν χειροτονίαν πρεσβυτέρου μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ χειροτονοῦντος ἀρχιερέως εὐχὴν «ὁ Θεὸς ὁ ἀναρχος» κλπ. λέγειν λεπτῇ φωνῇ πὰ διακονικὰ ἐν εἰρήνῃ⁴. Παρέχειν δὲ τοῖς δικαιωμένοις λαμβάνειν τὰ τεθεσπισμένα δικαιώματα κατὰ τὴν Ἰουστιν. νεαράν ραγ' κεφ. γ'⁵. Ἐνιαχοῦ, ὡς ἐν Σερβίᾳ τοῖς πρωθιερεῦσι προσήκει καὶ τὸ καθιστᾶν τοὺς ἐπισκοπικοὺς ἐπιτρόπους καὶ δι' αὐτῶν τοὺς ἐφημερίους⁶.

Δ' τὸ κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴν λειτουργίαν μεταδιδόναι τῷ ἀρχιερεῖ τῆς θείας κοινωνίας καὶ μεταλαμβάνειν αὐτῆς πρῶτον τοῦ ἀρχιερέως μεταδίδοντος⁷.

2. Ὡς πρὸς τὰ δικαστικά, τὸ μετέχειν ἔστιν ὅτε τοῦ ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου⁸. Ἐν Σερβίᾳ οἱ πρωθιερεῖς τῆς διοικήσεως προεδρεύουσι τοῦ ἐπαρχιακοῦ πνευματικοῦ δικαστηρίου ἐκτελοῦσι δὲ τὰς ἀποφάσεις τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου, ὡς καὶ τοῦ ἐπαρχιακοῦ ἢ μεγάλου πνευματικοῦ δικαστηρίου⁹.

3. Ὡς πρὸς τὰ συνοδικὰ, τὸ μετέχειν ἔστιν ὅτε συνόδων οὕτω τῆς συνόδου Μόσχας ἔτους 1654 μετέσχον τρεισκαίδεκα πρωτοπρεσβύτεροι¹⁰. καὶ συνυπογράφειν συνοδικὰς πράξεις. Οὕτω ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Χαλδεῖας ἀπαντᾷ καὶ ἡ ὑπογραφή τοῦ πρωτοπαπᾶ Βενιαμίν ἐν τῇ ἀπὸ 1744 συνοδικῇ ἀποφάσει τοῦ ἀρχιεπισκόπου Χαλδεῖας Ἰγνατίου¹¹. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀντιοχείας τὸ ἀπὸ 1599 συνοδικὸν γράμμα τῶν πατριαρ-

¹ Κατὰ Κωδίνου Κουροπαλάτου ὄψικ. Μ. ἐκκλησίας. Συντ., 5, σ. 533.

² Ὅρα γράμμα τοῦ μητροπολίτου Λαρίσης Νεοφύτου ἐν Turcograecia, 3, σ. 258, καν. 57 Νικαίας ἀραβ. παρὰ Harduin, 1, σ. 472, καν. 62, αὐτ. 489.

³ Ὅρα ἐρμην. ὄψικ. Μ. ἐκκλησίας ἐν Συντ., 5, σ. 536. Καὶ κατὰ τὸ ἄρθρον 55 τοῦ σχεδίου κανονισμοῦ ἢ συντάγματος ἐκκλησιαστικοῦ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος τοῦ συνταχθέντος κατὰ τὰ πρακτικὰ τῆς τοῦτο κατασταθείσης ἐπταμελοῦς ἐπιτροπείας τῇ 15/27 Μαρτίου 1833 ὁ πρωτοπρεσβύτερος κατὰ τὰς ἱεράς τελετὰς καὶ ἐπισήμους συνεδρίας θὰ ἡγεῖτο τῶν τῆς ἐπισκοπῆς πρεσβυτέρων, καὶ θὰ προεκαθέζετο αὐτῶν ἐκ δεξιῶν τοῦ ἐπισκόπου μετὰ τὸν πρωτοσύγκελλον.

⁴ Μ. Εὐχολόγιον.

⁵ Ὅρα καὶ βασιλικά, Γ, α, ι.

⁶ Ὅρα ἐν Ε. Φ., 14, 1915, σ. 219.

⁷ Ὅρα ἐρμην. ὄψικ. Μ. ἐκκλησ. ἐν Συντ., 5, σ. 536, σημ. καὶ Εὐχολόγιον Μ.

⁸ Κατὰ τὸ ἄρθρον 55 τοῦ σχεδίου τοῦ κανονισμοῦ ἢ συντάγματος ἐκκλησιαστικοῦ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος τοῦ συνταχθέντος κατὰ τὰ πρακτικὰ τῆς πρὸς τοῦτο κατασταθείσης τῇ 15/27 Μαρτίου 1833 ἐπταμελοῦς ἐπιτροπείας ὁ πρωτοπρεσβύτερος θὰ προήδρευε τοῦ ἐπισκοπικοῦ συνεδρίου.

⁹ Ὅρα Ε. Φ., 14, 1915, σ. 219 καὶ 220.

¹⁰ Η. Ε., 3, σ. 58.

¹¹ Α. Ι. Σ., 3, σ. 55 καὶ 57.

χῶν Ἱεροσολύμων Σωφρονίου καὶ Ἀντιοχείας Ἰωακείμ¹ συνυπέγραψε καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς Ἰωάσαφ.

4. Τὸ ἐν τισιν ἐκκλησίαις, Α' ἐκδιδόναι γαμικὰς ἀδείας² καὶ πράττεσθαι τὰ ἐκ γαμικῶν ἀδειῶν (βουλῶν) δικαιώματα. Οὕτω κατὰ τὸ ἀπὸ 24 Ἰανουαρίου 1823 ἐκ Κραγιόεβτζη γράμμα τοῦ μητροπολίτου Βελιγραδίου Ἀγαθαγγέλου πρὸς τὸν αὐθέντην τῆς Σερβίας Μιλώσην Κνιέζην Ὀμπρένοβικ³. *Τὰ εἰσοδήματα ἀπὸ ταῖς βούλαις ὁποῦ ἠθέλαμεν ἐκδίδει ἡμεῖς οἱ ἀρχιερεῖς εἰς πρωτοπαπάδες καὶ αὐτοὶ εἰς τοὺς ὑπαυδροουμένους, θέλουσιν μένει εἰς τοὺς πρωτοπαπάδες διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις των⁴.*

Β' ἀφορισμοὺς καὶ ἐπιτίμια ὡς ἐν Ζακύνθῳ⁵, Γ' τὸ φέρειν ἐπὶ τοῦ σκαδίου σταυρόν, ζώνουσθαι δὲ κατὰ τὰς ἱερὰς τελετὰς ἐπιγονάτιον⁶: εἰς τὸ μ' ἐρώτημα τοῦ Π. Ἀλεξανδρείας Μάρκου⁷ ἂν ἔξεστι τοῖς πρωτοπρεσβυτέροις δι' ἐπιμανίκων καὶ ἐπιγονατίων ἀποσεμνύεσθαι, ἀπεκρίνατο ὁ Π. Ἀντιοχείας Θεόδωρος ὁ Βαλσαμῶν ἀποφατικῶς, τοῦτο δ' ὅτι μόνον τοῖς τὸν τύπον τοῦ Κυρίου ἐπέχουσιν ἀρχιερεῖσιν πεφιλοτιμηταί: ὡς δὲ τοῖς ἐπισκόποις δὲν προσήκουσι τὰ τοῖς πατριάρχαις φιλοτιμηθέντα διὰ ἐνδυμενίας χαρίσματα, σάκκον δηλονότι καὶ πολυσταύριον, οὕτως οὐδὲ τὰ τοῖς ἐπισκόποις ἀπονεμηθέντα προνόμια τοῖς ἱερεῦσιν ἐπιτραπήσονται, ἵνα μὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν προνομίων σύγχυσις γένηται, καὶ τῷ πλάσαντι εἶπη τὸ πλάσμα, ἐξισοῦμαί σοι. Ἐν Ζακύνθῳ ὁ πρωτοπρεσβύτερος ἔφερον ἐσώρασον καὶ ἐπενδύτην ἐρυθρόν, ἴδιαν ράβδον ἣν ὁμοῦς δὲν ἐδικαιοῦτο στηρίζειν ἐπὶ τῆς γῆς, διότι μόνον τῷ ἐπισκόπῳ ἐπετρέπετο τοῦτο⁸. Ἐν Κερκύρᾳ ὁ Μ. πρωτοπαπᾶς ἔφερον ἐρυθρόν μανδύαν καὶ ἐκράτει τὴν ποιμαντορικὴν ράβδον, συνήθως ἀργυρᾶν, ἣ ἀπολήγουσαν μόνον εἰς ἀργυρᾶν σφαῖραν, ἐφ' ἧς ὁ σταυρός, καὶ πῖλον πλατύγυρον⁹.

Δ' Τὸ προσαγορευέσθαι ἐνιαχοῦ, ὡς ἐν Κερκύρᾳ *παναιδεσιμώτατον καὶ μέγιστον αὐθέντην*¹⁰. Καὶ ἠτήσαντο μὲν οἱ Κερκυραῖοι ἐν ἔτει 1582, ἵνα ὁ προϊστάμενος τῆς

¹ Α. Ι. Σ., 2, σ. 270-272, καὶ v. DOBSCHÜTZ, Eine Sammelhandschrift des 16. Jahrhunderts, ἐν Β. Ζ. 15, 1906, σ. 247-251.

² Οὔτω λ. χ. ἐν Ζακύνθῳ, ΚΑΤΡΑΜΗ, Ἀνάλεκτα Ζακύνθου, 1880, σ. 80-81.

³ Π. Ε., 3, σ. 723.

⁴ Περὶ τῆς ἀρμοδιότητος ἣν ἔχουσιν ἐν Σερβίᾳ οἱ πρωθιερεῖς τῶν διοικήσεων ὅρα ἐν Ε. Φ., 14, 1915, σ. 219.

⁵ ΚΑΤΡΑΜΗ, Ἀνάλεκτα Ζακύνθου, 1880, σ. 80-81.

⁶ Ὅρα τὸ πιθανῶς Θεσσαλονικεῖου προελεύσεως εὐεργητικὸν γράμμα ἐν ΓΕΛΕΩΝ, Ἀποσπάσματα τοῦ νομοκάνονός μου, ἐν Ε. Α., 1899 σ. 193. ΚΑΤΡΑΜΗ, Ἀνάλεκτα Ζακύνθου, 1880, σ. 80-81.

⁷ Συντ., 4, σ. 478.

⁸ ΚΑΤΡΑΜΗ, Ἀνάλεκτα Ζακύνθου, 1880, σ. 80-81.

⁹ Ὅρα Π. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, Ἱστορία ἐκκλησίας Κερκύρας σ. 63-64.

¹⁰ Ὅρα τὸ ἀπὸ 13 Ἀπριλίου 1725 γράμμα τὸ ὑπογραφέν καὶ ὑπὸ τοῦ Μ. πρωτοπαπᾶ Σπυρ. Βούλγαρη ἐν Ν. Ε., 7, 1910, σ. 466-467.

ἐκκλησίας αὐτῶν Μ. πρωτοπαπᾶς, φέρη τὸν τίτλον *χωρεπισκόπου*¹, ἀλλ' οἱ ἐν Βενετία δὲν συνήεσαν, θεωρήσαντες τοῦτο νεωτερισμὸν ἐπικίνδυνον, ἐδέξαντο ὁμῶς ἵνα ὁ προϊστάμενος τῆς ἐκκλησίας λέγηται καὶ γράφηται «*Μέγας πρωτοπαπᾶς ἐλέω Θεοῦ καὶ χάριτι τῆς Γαληνοτάτης βενετικῆς αὐθεντίας*» ἢ καὶ «*Ἡμεῖς, ἐλέω Θεοῦ, χάριτι δὲ τῆς Γαληνοτάτης Ἀριστοκρατίας τῶν Βενετῶν Μ. πρωτοπαπᾶς τῆς πόλεως καὶ νήσου Κερκύρας*», ὁ δὲ οἰκουμενικὸς Π. ἐπιστέλλων αὐτῷ τὸν προσηγόρευε «*Παναγεσιμώτατον, καὶ τῆς τῶν Κερκυραίων Μητροπόλεως μέγαν πρωτοπαπᾶν καὶ πρόεδρον*».

5. Ἔστιν ὅτε Α' τὸ ὑπογράψαι, ὡς μάρτυρα εἰς δικαιοπραξίας ἀφορῶντα ἐγγράφα, ὡς πρατήρια², δωρητήρια³ καὶ καθόλου ἐκδοτήρια⁴, παραδοικὰ γράμματα⁵, διαθήκας⁶, ἐγγράφα περιορισμοῦ⁷, κρίσιμα γράμματα⁸, ὡς καὶ σημειωμάρτυρα γράμ-

¹ Ἦδη ὁ Μ. πρωτοπαπᾶς Ἀλέξ. Φλωῆρος ἐν ἔτει 1574 ὑπεγράφετο «ὁ θεοφιλέστατος *χωρεπίσκοπος Κερκύρας*» ὡς καὶ ὁ προκατόχος αὐτοῦ Λ. Ραρτοῦρος.

² Ὅρα λ. χ. τὸ ἀπὸ 1207 πρατήριον τὸ ὑπογραφὲν ὑπὸ τοῦ πρωτοπαπᾶ Ἰεροῦ Λέοντος τοῦ Σπυροπούλου Βασιλείου τοῦ Μαγκαφᾶ (A. D., 3, σ. 152), τὸ ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1212 Βασιλείου τοῦ Κόμανη ὑπογραφὲν ὑπὸ τοῦ πρωτοπαπᾶ τῆς μητροπόλεως Μιλῆτου Κησιανοῦ Εὐγενίου, (A. D., 3, σ. 157), ἀπὸ Φεβρουαρίου 1213 Λέοντος τοῦ Μανδάλη κλπ. (αὐτ. σ. 160) καὶ Εἰρήνης τῆς Ἑλπίδενας κλπ. (αὐτ. 162), ἀπὸ Μαρτίου 1213 Μιχαὴλ τοῦ Κουνέρη (αὐτ. σ. 163) καὶ Μανουὴλ τοῦ Κάστρου κλπ. (αὐτ. σ. 165), καὶ τὸ ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1214 Ἰωάννου τοῦ Ἀμπουκα πρὸς τὴν μονὴν τῆς Θεοτόκου τῆς Χιονισμένης (αὐτ. σ. 173), τὸ ἀπὸ Φεβρουαρίου 1250 ὑπογραφὲν ὑπὸ τοῦ πρωτοπαπᾶ Κωνσταντίνου τοῦ Γαβρᾶ, Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου κλπ. (αὐτ. σ. 192), τὸ ἀπὸ Αὐγούστου 1266 ὑπογραφὲν ὑπὸ τοῦ πρωτοπαπᾶ τῆς ἐνορίας Λεύκης, τὸ ἀπὸ Μαρτίου 1275 τοῦ μοναχοῦ Νεοφύτου ὑπογραφὲν ὑπὸ τοῦ νομικοῦ καὶ πρωτοπρεσβυτέρου τοῦ χωρίου Μουρμούντων Γεωργίου Καρωνίτου (A. D., 1, σ. 178), τὰ ἀπὸ Ἰουνίου 1276 Νικολάου τοῦ Κριτικοῦ καὶ τὰ ἀπὸ Ἀπριλίου 1276 γραφέντα ὑπογραφέντα δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ πρωτοπαπᾶ τῆς χώρας Μουρμούντων Γεωργίου Καρωνίτου (αὐτ., 1, σ. 174 καὶ 175).

³ Ὅρα λ. χ. τὰ δωρητήρια ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1214 Νοτάρη κλπ. (A. D., 3, σ. 167) καὶ Νικηφόρου τοῦ Διμώτη κλπ. πρὸς τὴν μονὴν τῆς Θεοτόκου τῆς Χιονισμένης (αὐτ. σ. 170).

⁴ Ὅρα λ. χ. τὸ ἐκδοτήριον ἀπὸ Νοεμβρίου 1237 ὑπογραφὲν ὑπὸ τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου Σμύρνης, τὸ ἀπὸ Μαρτίου 1242, τὸ ἀπὸ Ἰουλίου 1264 τῆς μοναχῆς Μάρθας τῆς Θρακησίνης ὑπογραφὲν καὶ ὑπὸ τοῦ πρωτοπαπᾶ Μιχαὴλ τοῦ Βαρυπάτη (A. D., 1, σ. 109).

⁵ Ὅρα λ. χ. τὸ ὑπὸ τοῦ πρωτοπαπᾶ Δράμας Δαμασκηνοῦ ὑπογραφὲν ἀπὸ Μαρτίου 1359 *παραδοικὸν γράμμα ἐν Γρηγορίῳ Παλαμᾷ*, 1, 1917, σ. 331.

⁶ Ὅρα τὴν ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Λεοντίου μοναχοῦ ὡς καὶ τοῦ πρωτοπαπᾶ Κωνσταντίνου σινυπογραφεῖσαν ἀπὸ 23 Σεπτεμβρίου 1157 διαθήκην τοῦ μοναχοῦ Θεοκτίστου ἐν A. D., 3, σ. 108 καὶ 110, τὴν ἀπὸ 12 Δεκεμβρίου 1675 τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κεφαλληνίας-Ζακύνθου Παχωμίου τοῦ Μακρῆ — ὑπὸ Λ. ΖΩΗ, ἐν E. Φ., 8, 1911, σ. 58-59 — ὑπογραφεῖσαν καὶ ὑπὸ τοῦ πρωτοπαπᾶ Ζακύνθου Εὐσταθίου τοῦ Κοτρονᾶ.

⁷ Ὅρα λ. χ. τὸ ὑπὸ τοῦ νομικοῦ καὶ πρωτοπαπᾶ Μιχαὴλ Μοσχηνοῦ γραφὲν καὶ ὑπογραφὲν γράμμα περιορισμοῦ ἐν A. D., 1, σ. 144.

⁸ Ὅρα λ. χ. τὸ ἀχρονολόγητον κρίσιμον γράμμα γραφὲν καὶ ὑπογραφὲν ὑπὸ τοῦ πρωτοπαπᾶ χώρας Κουκούλη Γουδέλη τοῦ Κατακαλῶνος ἐν A. D., 1, σ. 166.

ματὰ¹, ἔγγραφα ἀποτάξεως², ὁμολογίας³, ἔτι δὲ Β' ἐκκλησιαστικὰ σημειώματα⁴, Γ' γράμματα Μ. πριμικηρίου⁵, Δ' γράμματα κατὰ τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου⁶, Ε' πράξεις ἀφορώσας εἰς ἔριδας ἱερέων⁷.

VI. — Ἔστιν ὅτε ἦν τετιμημένος καὶ ἐτέρω ἐκκλησιαστικῷ ἀξιώματι, ὡς τῷ τοῦ νομικοῦ⁸, ἢ τῷ τοῦ νοταρίου⁹, ἢ τῷ τοῦ οἰκονόμου¹⁰, ἢ τῷ τοῦ ἐκδίκου¹¹, ἢ τῷ τοῦ ἐξάρχου¹².

¹ Ὅρα λ. χ. τὸ ἀχρονολόγητον σημειωμάρτυρον γράμμα τὸ ὑπογραφέν ὑπὸ τοῦ πρωτοπαπᾶ τῆς ἐπισκοπῆς Κῶ Ἰωάννου τοῦ Φωτηνοῦ ἐν Α. Δ., 3, σ. 185.

² Ὅρα λ. χ. τὸ ὑπὸ τοῦ πρωτοπαπα καὶ οἰκονόμου τῆς ἀγίας Εἰρήνης τοῦ Περάματος Νικολάου ὑπογραφέν ἀπὸ Μαρτίου 1094 ἔγγραφον ἀποτάξεως τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν Α. Δ., 3, σ. 93.

³ Ὅρα τὴν ἀχρονολόγητον ὁμολογίαν Ἄννης τοῦ Μιχαὴλ κλπ. συνυπογραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ πρωτοπαπᾶ Κουκούλου καὶ Λεύκης Θεοδώρου τοῦ Μοσχηνοῦ ἐν Α. Δ., 1, σ. 246.

⁴ Ὅρα τὸ ἀπὸ Ἀπριλίου 1262 ἐκκλησιαστικὸν σημεῖωμα.

⁵ Οὔτω ἐν τῇ μητροπόλει Χριστουπόλεως ὑπέγραψε τὸ ἀπὸ Αὐγούστου 1374 γράμμα Ἰωάννου τοῦ Μ. πριμικηρίου καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς Γεώργιος ὁ Ἄγγελος (Act. Pantocr., σ. 10).

⁶ Οὔτω ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Κορώνης συνυπέγραψαν τὸ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου Κορώνης Βησσαρίωνος γράμμα καὶ οἱ τρεῖς πρωτοπαπάδες Κύριλλος Ἐξαρχόπουλος, Ἰσίδωρος Ἐψιμάρης καὶ Ἀναστάσιος Κατεχοῦδος· ὅρα *Γρηγ. Παλ.*, 3, 1919, σ. 405. Περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου μητροπόλεως Ἀλανίας Μιχαὴλ μετ' ἄλλων πρεσβυτέρων Ταναῖτῶν ὑποβολῆς τῇ πατριάρχῃ αἰτιάσεων κατὰ τοῦ ἑαυτῶν μητροπολίτου ὡς στερήσαντος αὐτοὺς τῶν προσηκόντων αὐτοῖς ἐκκλησιαστικῶν δικαιωμάτων· ὅρα τὴν ἀπὸ Ἰουλίου 1356 συνοδικὴν ἀπόφασιν τοῦ Π. Καλλιῆστου ἐν Α. Ρ., 1, σ. 356 καὶ ἐπ.

⁷ Οὔτω τὴν ἀπὸ 29 Αὐγούστου 1770 πράξιν ἀφορῶσαν εἰς τὴν ἔριδα δύο ἀδελφῶν ἱερέων ὑπέγραψε καὶ ὁ Νικόλαος πρωτοπαπᾶς τοῦ Ἄνω Κάστρου (ὅρα Ν. ΒΕΗ, Κῶδιξ Σύρου καὶ Ἀνδρου, σ. 24, ἀριθ. 27).

⁸ Οὔτω τοῖς ἀξιώμασι τούτοις ἦν τετιμημένος Μιχαὴλ ὁ Μοσχηνός· ὅρα τὸ καὶ ὑπ' αὐτοῦ ὑπογραφέν ἀπὸ Ἰουλίου ἀχρονολόγητον ἔγγραφον περιορισμοῦ ἐν Α. Δ., 1, σ. 144. Γεώργιος ὁ Καρωνίτης· ὅρα τὸ καὶ ὑπ' αὐτοῦ ὑπογραφέν ἀπὸ Μαρτίου 1275 πρατήριον τοῦ μοναχοῦ Νεοφύτου.

⁹ Οὔτω τοῖς ἀξιώμασι τούτοις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Χίου ἦν τετιμημένος Βερβεράτου Νικόλαος Γερμανός μεσοῦντος τοῦ ἰζ' αἰῶνος· ὅρα ἐν Νεαμονησίαις σ. 256 - 257, Γεώργιος τις ὑπερμεσοῦντος τοῦ ἰζ' αἰῶνος ὅρα ἐν Νεαμονησίαις σ. 256.

¹⁰ Οὔτω τοῖς ἀξιώμασι τούτοις ἦν τετιμημένος ἐν τῇ ἀγίᾳ Εἰρήνῃ τοῦ Περάματος Νικόλαος λήγοντος τοῦ ἰα' αἰῶνος· ὅρα ἐν Α. Δ., 3, σ. 93.

¹¹ Οὔτω τοῖς ἀξιώμασι τούτοις ἦν τετιμημένος ἐν τῇ μητροπόλει Λακεδαιμονίας κατὰ τὸν ἰδ' αἰῶνα Δημήτριος ὁ Πανάρετος ὁ Μαλωταρῆς ὁ μετέπειτα ἐπίσκοπος Μεθώνης· ὅρα τὰ ἀχρονολόγητα σημειώματα ΔΟΥΚΑΚΗ, *Μεσσηνιακὰ καὶ ἰδίᾳ περὶ Φαροῶν καὶ Καλαμίας*, τεύχ. Γ', Ἀθήναι, 1911, σ. 274, ἀριθ. 17 καὶ Ν. ΒΕΗ, Τὸ περὶ κτίσεως τῆς Μονεμβασίας χρονικὸν κλπ., ἐν *Βυζαντιδι*, 1, σ. 88.

¹² Οὔτω τῷ πρωτοπαπᾶ Πέτρῳ ἐδόθη ὡς πατριαρχικῷ ἐξάρχῳ τῆς μητροπόλεως Ρωσσοβλαχίας ἢ ἐξαρχικῇ διοικήσει· ὅρα τὸ ἀπὸ Μαρτίου 1394 ἔνταγμα τοῦ Π. Ἀντωνίου τοῦ Δ' ἐν Α. Ρ., 2, σ. 241 καὶ Π. Ε., 3, σ. 664 - 665. Ὁ Μ. πρωτοπαπᾶς τῆς Μ. ἐκκλησίας μέχρι τοῦ ἔτους 1611 εἶχε τὴν πατριαρχικὴν ἐξαρχίαν Ἄκοβαν· ὅρα Μ. ΓΕΛΕΩΝ, Ἐξαρχία πατριαρχικὴ καὶ πρὶν 180 ἐτῶν, ἐν Ε. Α. ἔτος 33, 1933, σ. 250.